

Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen

---

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken, inkomstskattelagen, studiestödslagen, offentlighets- och sekretesslagen och lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär bl.a. att det tillfälliga utbildningsbidraget, som införs för personer med examen på forskarnivå som läser en särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, ska vara skattepliktigt, att sekretess ska gälla i ärenden om utbildningsbidrag och att en etableringsplan ska upphöra att gälla när en nyanländ påbörjar utbildningen. Studiemedel ska inte få lämnas eller tas emot för den tid då utbildningsbidraget lämnas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2016.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå de sex motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (M, C, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2015/16:142 Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen.

Sex yrkanden i följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen	5
Villkoren för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen.....	12
Reservation	16
Villkoren för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen, punkt 2 (M, C, L, KD).....	16
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Propositionen	18
Följdmotionen	18
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
3. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395),
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:142 punkterna 1–5.

2. Villkoren för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen

Riksdagen avslår motion

2015/16:3382 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkandena 1–6.

Reservation (M, C, L, KD)

Stockholm den 26 maj 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Lena Emilsson (S), Maria Stockhaus (M), Fredrik Christensson (C) och Larry Söder (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlas regeringens proposition 2015/16:142 Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen och en motion som väckts med anledning av propositionen.

De behandlade förslagen finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Utskottet anordnade den 17 maj 2016 en öppen utfrågning om lärarbrist i skolan.

Bakgrund

I promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet (U2012/04904/S) gjordes bedömningen att personer med examen på forskarnivå som har varit verksamma som lärare på en högskola eller i skolväsendet bör ges möjlighet att kunna komplettera sin tidigare utbildning och få en ämneslärarexamen. Det har inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) utarbetats en promemoria om en särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (U2015/05012/UH). Promemorian har remissbehandlats. I den aktuella propositionen behandlas de förslag i promemorian som avser lagstiftningsåtgärder.

Regeringen beslutade den 25 februari 2016 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. Lagrådet hade inget att invända mot förslagen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen avser att genomföra en tidsbegränsad satsning på en ny särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer med examen på forskarnivå. Satsningen planeras pågå under fem år. Syftet med satsningen är att få fler ämneslärare och lektorer i skolan. För att stimulera personer att påbörja och slutföra denna utbildning avser regeringen också att införa ett tillfälligt utbildningsbidrag. För att kunna genomföra satsningen föreslås ändringar i socialförsäkringsbalken, inkomstskattelagen (1999:1229), studiestödslagen (1999:1395), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Ändringarna innebär bl.a. att utbildningsbidraget ska vara skattepliktigt, att sekretess ska gälla i ärenden om utbildningsbidrag och att en etableringsplan ska upphöra att gälla när en nyanländ påbörjar utbildningen. Studiemedel ska inte få lämnas eller tas emot för den tid då utbildningsbidraget lämnas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2016.

Utskottets överväganden

Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om ändringar i socialförsäkringsbalken, inkomstskattelagen, studiestödslagen, offentlighets- och sekretesslagen och lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Lagändringarna innebär bl.a. att det tillfälliga utbildningsbidraget, som införs för personer med forskarexamen som läser en särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, ska vara skattepliktigt, att sekretess ska gälla i ärenden om utbildningsbidrag och att en etableringsplan ska upphöra att gälla när en nyanländ påbörjar utbildningen. Vidare innebär ändringarna att studiemedel inte ska få lämnas eller tas emot för den tid då utbildningsbidraget lämnas. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2016. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

En ny kompletterade pedagogisk utbildning

Det finns en konstaterad brist i Sverige på ämneslärare i matematik, naturorienterande ämnen och teknik samt en brist på lektorer i skolan inom bl.a. dessa ämnen. Regeringen avser därför att genomföra en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) som leder till ämneslärarexamen för personer med examen på forskarnivå. Satsningen planeras pågå under fem år, 2016–2021, och utbildningen bör anordnas vid något eller några lärosäten med relevanta förutsättningar. Regeringen avser att besluta om vilket eller vilka lärosäten som får detta uppdrag. Utbildningen är tänkt att genomföras på ett år (tolv månader) och omfatta den utbildningsvetenskapliga kärnan, vilken innefattar bl.a. kunskaper om bedömning och betygssättning och didaktik samt verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Förslaget innebär att studenterna läser utbildningen med en högre studietakt än vid ordinarie KPU.¹

¹ Den ordinarie kompletterande pedagogiska utbildningen omfattar 90 högskolepoäng (motsvarande tre terminers heltidsstudier i normal studietakt) och består dels av en utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng, dels av VFU om 30 högskolepoäng. Den möjliggör för studenter med tillräckliga ämneskunskaper i minst ett ämne att få en ämneslärarexamen efter en kompletterande pedagogisk utbildning, se förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen.

Den aktuella utbildningen bör anordnas för personer som har examen på forskarnivå (licentiatexamen eller doktorsexamen) och ämneskunskaper relevanta för ett undervisningsämne där det råder brist på sökande till ämneslärarutbildningen, i första hand matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik.

Ett tillfälligt utbildningsbidrag

För att stimulera personer att påbörja och slutföra denna utbildning avser regeringen också att införa ett tillfälligt utbildningsbidrag. Utbildningsbidragets storlek bör enligt regeringen vara på en sådan nivå att det blir en reell rekryteringsstimulans. Ett utbildningsbidrag på 25 000 kronor per månad före skatt bedöms ha förutsättningar att vara ett incitament för personer att söka sig till den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen. Utbildningsbidrag bör bara få lämnas för studier på heltid och under sammanlagt högst tolv månader. I syfte att säkerställa att utbildningsbidraget endast lämnas till den som bedriver sina studier i en takt som är normal för utbildningen bör en avstämning göras efter sex månader. Detta innebär att ytterligare utbildningsbidrag efter sex månaders studier endast kan lämnas om studenten har bedrivit de första sex månadernas studier i en takt som är normal för utbildningen.

Utbildningsbidrag bör få lämnas längst till och med det kalenderår då studenten fyller 56 år.

Den eller de högskolor som får regeringens uppdrag att anordna den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen bör också ansvara för ansökan om utbildningsbidrag samt pröva frågor om och utbetala utbildningsbidraget. Utbildningsbidrag bör lämnas inom ramen för tillgängliga medel. Det kan innebära att resurserna inte räcker till alla studerande på utbildningen. Bidrag bör därför lämnas till studerande i den ordning som deras ansökningar kommer in till högskolan. En studerande som tidigare har fått utbildningsbidrag bör dock ha förtur till bidrag för att slutföra den påbörjade utbildningen.

I vissa fall bör utbildningsbidrag kunna lämnas vid frånvaro, t.ex. på grund av sjukdom, tillfällig vård av barn eller vård av närstående.

En högskolas beslut om utbildningsbidrag bör få överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Avsikten är att utbildningsbidrag under den femåriga satsningen ska kunna betalas ut till högst 50 heltidsstuderande per år, dvs. totalt högst 250 studenter. Enligt Skolverkets statistik arbetade drygt 200 lektorer i skolväsendet läsåret 2015/16. Om 250 personer fullgör den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen och om de sedan får anställning som lektorer innebär det att antalet lektorer i skolväsendet skulle fördubblas.

Regeringen avser att meddela föreskrifter om den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen i förordning.

Det krävs vissa lagändringar

För att kunna genomföra satsningen föreslås ändringar i socialförsäkringsbalken, inkomstskattelagen (1999:1229), studiestödslagen (1999:1395), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Lagförslagen beskrivs mer i detalj nedan.

Ändringar i inkomstskattelagen

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att utbildningsbidraget ska vara skattepliktigt.

Skälen för regeringens förslag

Med hänsyn till storleken på utbildningsbidraget är det enligt regeringen rimligt att bidraget tas upp till beskattning. För att bidraget ska vara skattepliktigt föreslås en ändring i 11 kap. 34 § inkomstskattelagen.

Studierande som uppbär det föreslagna utbildningsbidraget ska inte tillgodoräknas något pensionsgrundande belopp. En grundläggande princip i pensionssystemet är den direkta kopplingen mellan förvärvsarbete och pension, dvs. att det är inkomster av förvärvsarbete som är pensionsgrundande. Eftersom bidraget inte är någon ersättning för förvärvsarbete bör det enligt regeringen inte ge pensionsrätt.

Ändringar i studiestödslagen

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att studiemedel inte ska få lämnas eller tas emot för den tid då utbildningsbidrag lämnas.

Skälen för regeringens förslag

Det tillfälliga utbildningsbidrag som regeringen avser att införa är tänkt att ligga på en relativt hög nivå, och det är därför enligt regeringen rimligt att någon annan statlig studiefinansiering i form av studiemedel inte ska kunna lämnas för samma tid. Regeringen anser att det är viktigt för välfärdssystemets legitimitet att det finns en bestämmelse som reglerar att studiemedel och det tillfälliga utbildningsbidraget inte får lämnas för samma tid. Studiestödslagen föreslås ändras i enlighet med detta.

Ändringar i socialförsäkringsbalken

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att den som deltar i kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå och får utbildningsbidrag för denna utbildning, ska likställas med en person som förvärvsarbetar vid tillämpning av bestämmelserna i socialförsäkringsbalken om rätt till handikappersättning.

Gällande ordning

I 50 kap. 4 och 5 §§ socialförsäkringsbalken finns bestämmelser i fråga om vem som har rätt till handikappersättning. Av bestämmelserna framgår bl.a. att rätt till handikappersättning har en försäkrad som innan han eller hon fyller 65 år har fått sin funktionsförmåga nedsatt för avsevärd tid i sådan omfattning att han eller hon behöver mera tidskrävande hjälp i sin dagliga livsföring, behöver fortlöpande hjälp för att kunna förvärsarbета, eller i annat fall har betydande merkostnader.

Vid tillämpning av nämnda bestämmelser ska en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd likställas med en person som förvärsarbetar (50 kap. 6 § socialförsäkringsbalken). Att den studerande likställs med en person som förvärsarbetar medför således bl.a. att den studerande kan ha rätt till handikappersättning om han eller hon behöver fortlöpande hjälp för att kunna studera.

Skälen för regeringens förslag

Regeringens avsikt är att studerande som deltar i den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen ska kunna få utbildningsbidrag i stället för studiestöd. Som en följd av detta bör det i socialförsäkringsbalken föreskrivas att även den som deltar i den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen och får utbildningsbidrag för den utbildningen ska likställas med en person som förvärsarbetar vid tillämpningen av bestämmelserna om handikappersättning. Även dessa studerande kommer därmed att kunna ha rätt till handikappersättning om de behöver fortlöpande hjälp för att kunna studera.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att det inte bör införas några specialbestämmelser om sjukpenning och rehabiliteringspenning i särskilda fall när det gäller personer som får utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå. Skälen för bedömningen är att satsningen på den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen och utbildningsbidraget är avsedd att vara en tidsbegränsad satsning under fem år och avse ett mycket begränsat antal personer. Mot den bakgrunden finns det inte tillräckligt behov av att i socialförsäkringsbalken för den aktuella personkretsen införa andra specialbestämmelser än om handikappersättning.

*Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen***Regeringens förslag**

I ärenden om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå föreslår regeringen att sekretess ska gälla för uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen ska inte gälla

beslut i ett ärende i andra fall än om ärendet avser utbildningsbidrag under sjukdom. Sekretessen ska gälla i högst 50 år.

Skälen för regeringens förslag

Ärenden om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå bör enligt propositionen handläggas av vissa högskolor, Överklagandenämnden för högskolan, Försäkringskassan och allmänna förvaltningsdomstolar. I sådana ärenden kan det förekomma uppgifter av känslig natur om såväl en enskilds personliga som ekonomiska förhållanden. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om den enskildes hälsa vid frånvaro på grund av sjukdom.

Frågor som rör offentlighet och sekretess regleras i offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL. I ärenden om studiestöd, som handläggs av Centrala studiestödsnämnden (CSN), gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden endast om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs (28 kap. 9 § OSL). I sådana ärenden gäller således en presumtion för offentlighet i fråga om uppgifter om den enskilde. Regeringen finner att den avvägning som i den ovan nämnda paragrafen har gjorts mellan sekretessintresset och insynsintresset i ärenden om studiestöd får anses vara lämplig även i ärenden om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå. Sekretess bör alltså gälla i sådana ärenden för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Ett sådant s.k. rakt skaderekvisit leder till att det stora flertalet uppgifter som finns i ett ärende om utbildningsbidrag, och som avser ekonomiska förhållanden, är offentliga.

Sekretessen ska inte gälla beslut i ärende om utbildningsbidrag i andra fall än om ärendet avser utbildningsbidrag under sjukdom. Detta motsvarar vad som i dag gäller i ärenden om studiestöd.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter inte bör inskränkas i den nu föreslagna nya sekretessbestämmelsen.

Sekretess innebär såväl tystnadsplikt som handlingssekretess (3 kap. 1 § OSL). Den tystnadsplikt som följer av en sekretessbestämmelse inskränker inte rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter, om inte annat anges i tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen eller OSL. Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter har dock aldrig företräde framför handlingssekretessen.

Den tystnadsplikt som följer av sekretessbestämmelsen i 28 kap. 9 § OSL (om studiestöd) inskränker inte rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Regeringen anser att det saknas skäl att göra någon annan bedömning i frågan

om den tystnadsplikt som kommer att följa av den nu föreslagna sekretessbestämmelsen.

Ändringar i lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att en etableringsplan ska upphöra att gälla när en nyanländ påbörjar kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå för vilken det kan lämnas utbildningsbidrag.

Gällande ordning

Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare innehåller bestämmelser om ansvar och insatser som syftar till att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Insatserna ska ge de nyanlända förutsättningar för egenförsörjning och stärka deras aktiva deltagande i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingen ska upprätta en individuell etableringsplan med insatser för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering.

En nyanländ som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan har rätt till etableringsersättning. En etableringsplan upphör att gälla bl.a. när den nyanlande påbörjar en utbildning på högskolenivå för vilken studiemedel kan lämnas enligt studiestödslagen. Därmed upphör även rätten till etableringsersättning. I förarbetena anges att en nyanländ som bedriver studier på högskolenivå bör finansiera dessa med studiemedel (prop. 2009/10:60 s. 114).

Skälen för regeringens förslag

Nyanlända invandrare med forskarexamen som har en etableringsplan kan under etableringstiden komma i fråga för den föreslagna särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen och därmed för det föreslagna utbildningsbidraget. På samma sätt som när den nyanlande påbörjar en utbildning på högskolenivå för vilken studiemedel kan lämnas enligt studiestödslagen bör enligt regeringen rätten till en etableringsplan, och därmed till etableringsersättning, upphöra att gälla även när den nyanlande påbörjar den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen. Det bör därför framgå av lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare att etableringsplanen upphör även när den nyanlande påbörjar den kompletterande pedagogiska utbildningen.

Ikraftträdande

Regeringen har skickat en inbjudan till statliga universitet och högskolor att anmäla intresse för att på regeringens uppdrag delta i satsningen på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning och ett utbildningsbidrag till de studerande vid utbildningen. Inbjudan har skickats parallellt med beredningen

av ärendet inom Regeringskansliet för att kunna påskynda beredningen av uppdrag till de universitet och högskolor som ska erbjuda utbildningen.

Regeringen föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 15 juli 2016.

Övrigt – regeringens bedömning

Behandling av personuppgifter

För handläggning av ärende om utbildningsbidrag kommer det att krävas behandling av vissa personuppgifter. Några av dessa personuppgifter kommer att vara känsliga, t.ex. uppgifter om studentens hälsa när det gäller utbildningsbidrag under sjukdom. Regeringen bedömer emellertid att regleringen i personuppgiftslagen (1998:204) om behandling av personuppgifter är tillräcklig.

Utskottets ställningstagande

Sverige står inför en allvarlig lärarbrist. Att råda bot på denna brist är enligt utskottet en mycket angelägen fråga. Regeringen har sedan den tillträdde 2014 vidtagit flera åtgärder för att komma till rätta med bristen på lärare. Regeringen har inlett en nationell samling för läraryrket. Den nationella samlingen har fokus på att öka attraktiviteten i läraryrket, bl.a. genom insatser för en höjning av lärares löner, kvalitetssatsningar på lärar- och förskolläraryrket, kompetensutveckling för lärare och investeringar i mer personal i skolan (se bl.a. prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU1 utg.omr. 16, rskr. 2015/16:113).

Utskottet har också särskilt intresserat sig för skolans personalsituation, t.ex. inom ramen för den årliga uppföljningen av regeringens resultatredovisning (bet. 2012/13:UbU1 avsnitt 4 och bilaga 5, bet. 2013/14:UbU1 avsnitt 2 liksom i bet. 2014/15:UbU1 avsnitt 2 och i bet. 2015/16:UbU1 avsnitt 1). Utskottet har också nyligen anordnat en öppen utfrågning om lärarbrist i skolan (den 17 maj 2016).

Det är enligt utskottet angeläget att det finns olika vägar in i läraryrket. Sedan tidigare finns den ordinarie KPU (se ovan s. 5). Regeringen har i proposition 2015/16:23 Anställning under viss kompletterande utbildning föreslagit en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar inom skolan. Försöksverksamheten ska avse personer som under vissa villkor ska bedriva undervisning som lärare i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare. Ytterligare förutsättningar för försöksverksamheten är att personen har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnen som personen ska bedriva undervisning i och genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnena. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2015/16:UbU8, rskr. 2015/16:127).

Vidare har regeringen i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1) föreslagit att medel ska avsättas för fortsatt stöd till Teach for Sweden som

bl.a. syftar till att öka rekryteringen av ämneslärare i matematik, naturorienterade ämnen och teknik. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Utöver en brist på ämneslärare i bl.a. matematik, naturorienterade ämnen och teknik råder det också brist på lektorer i skolan inom bl.a. dessa ämnen, och detta måste man komma till rätta med. Den nu föreslagna satsningen på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen bidrar enligt utskottet till att stärka den vetenskapliga grunden i utbildningen inom skolväsendet genom att öka antalet lektorer. Ett ökat antal lektorer bidrar också enligt utskottet till lärarekryteringen.

De lagändringar som föreslås i propositionen syftar till att kunna genomföra satsningen på den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen och det tillfälliga utbildningsbidraget, och är enligt utskottet väl avvägda. Utskottet tillstyrker därmed propositionen.

Utskottet övergår nu till att i nästa avsnitt behandla de motionsyrkanden som innehåller en begäran om tillkännagivanden med anledning av propositionen.

Villkoren för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att förkorta studietiden till sex månader, om att den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen också ska ges på distans, om att forskarna bör tillåtas kombinera en anställning på en skola parallellt med studierna, om att personer med examen på forskarnivå med ämneskunskaper inom moderna språk också bör vara prioriterade till utbildningen, om att det bör tillsättas en utredning för att se över hur det kan säkerställas att de lektorer som utbildas också kommer i anställning och om att se över hur pensionen för de forskare som antas till utbildningen kommer att påverkas för att tiden i utbildning inte ska få påtagligt negativa konsekvenser för forskarnas pensionsutveckling.

Jämför reservation (M, C, L, KD).

Motionen

I kommittémotion 2015/16:3382 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkandena 1–6 begär motionärerna följande.

Motionärerna anför att regeringen bör se över möjligheten att förkorta studietiden till sex månader (yrkande 1).

Mot bakgrund av att utbildningen troligtvis endast kommer att ges vid ett fåtal lärosäten anser motionärerna att regeringen bör säkerställa att den

särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen också ska kunna läsas på distans (yrkande 2).

Vidare anser motionärerna bl.a. att forskarna bör tillåtas kombinera en anställning på en skola med parallella studier inom den kompletterande pedagogiska utbildningen (yrkande 3). Den blivande lektorn bör även kunna undantas från kravet på lärarlegitimation för en kortare tid.

Motionärerna vill också framhålla att det även råder en stor brist på ämneslärare i moderna språk, såsom tyska, franska och spanska, och begär därför att även personer med examen på forskarnivå med ämneskunskaper inom moderna språk ska vara prioriterade till utbildningen (yrkande 4).

Enligt motionärerna bör det tillsättas en utredning för att se över hur det kan säkerställas att de lektorer som utbildas också kommer i anställning (yrkande 5).

Slutligen vill motionärerna betona vikten av att noggrant se över hur pensionen för de forskare som antas till den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen kommer att påverkas för att säkerställa att tiden i utbildning inte får påtagligt negativa konsekvenser för forskarnas pensionsutveckling (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis uttrycka att det är glädjande att också motionärerna är positiva till en särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen. Ju större samsyn utskottet kan ha i denna och liknande frågor, desto fler åtgärder är möjliga att vidta för en behövlig och stärkt lärarekrytering.

När det gäller frågorna om att förkorta studietiden till sex månader och att studenterna ska kunna kombinera studierna inom den kompletterande pedagogiska utbildningen med anställning på en skola vill utskottet anföra följande. Av propositionen följer att den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen är tänkt att genomföras på ett år (tolv månader) och omfatta den utbildningsvetenskapliga kärnan, vilken innefattar bl.a. kunskaper om bedömning och betygssättning och didaktik samt verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Förslaget innebär att studenterna läser utbildningen med en högre studietakt än vid ordinarie KPU, som ska genomföras på ett och ett halvt år (18 månader). Den högre studietakten skiljer sig också mot försöksverksamheten med tidsbegränsade anställningar. I försöksverksamheten ska personen undervisa och vara anställd som lärare parallellt med att han eller hon genomgår en KPU i högst två år. Anställningstiden får förlängas till högst tre år om det finns särskilda skäl.

Forskarutbildade personer har en gedigen erfarenhet av studier. Det bör därför enligt utskottet vara möjligt för dessa personer att genomföra utbildningen i en högre studietakt, dvs. kunna läsa in en utbildningsvetenskaplig kärna motsvarande 60 högskolepoäng och VFU motsvarande 30 högskolepoäng på kortare tid än de tre terminer som gäller för

ordinarie KPU. De antagna torde ha förmåga att genomföra utbildningen under tolv månader. Däremot ser inte utskottet att det skulle vara lämpligt att genomföra utbildningen på sex månader som motionärerna föreslår. Med beaktande av den högre studietakten ser utskottet inte heller hur det skulle vara möjligt att kunna kombinera studierna inom den kompletterande pedagogiska utbildningen med anställning på en skola. Här vill utskottet dessutom peka på att VFU ingår som en del i den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen.

När det gäller frågan om att den kompletterande pedagogiska utbildningen också ska kunna läsas på distans vill utskottet anföra att den traditionella campusutbildningen i ökad utsträckning tagit del av metoder som utvecklats främst för distansutbildning, exempelvis webbaserade lärplattformar, vilket gjort att gränserna mellan campusutbildning och distansutbildning har suddats ut. Distansutbildning kan alltså vara både helt webbaserad utbildning utan fysiska träffar och utbildning med några få träffar (SOU 2015:70 s. 173). Det är emellertid lärosätena själva som beslutar över sina distansutbildningar. Därmed ser inte utskottet att detta är en fråga för riksdagen.

När det handlar om vilka ämneskunskaper som bör vara prioriterade för att komma i fråga för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen anser utskottet i likhet med regeringen att det är angeläget att vidta ytterligare åtgärder för att möta behovet av fler ämneslärare i bristämnen matematik, naturorienterade ämnen och teknik, inklusive att locka fler forskarutbildade till läraryrket. Utbildningen ska i första hand ges för sökande med ämneskunskaper i något av ämnena matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. Om det inte finns tillräckligt med sökande som har sådana ämneskunskaper ska utbildningen även anordnas för personer med ämneskunskaper i något annat bristämne. Därmed anser utskottet att motionärernas önskemål om att inkludera forskare med ämneskunskaper inom moderna språk till viss del kan mötas.

När det gäller frågan om huruvida det bör tillsättas en utredning för att se över hur det kan säkerställas att de nyligen utbildade lektoreorna också kommer i anställning förutsätter utskottet att det inom ramen för det uppdrag som kommer att ges till vissa lärosäten att anordna utbildningen och utbetala utbildningsbidraget även kommer att ingå att redovisa utfallet för denna satsning och att regeringen även i övrigt kommer att följa upp satsningen.

Utskottet kan också konstatera att det är huvudmannen som ansvarar för sin kompetensförsörjning och därmed också för sitt rekryteringsbehov. Som framgår av propositionen råder det brist på lektorer inom skolväsendet. Enligt utskottets mening talar det för att det kommer att finnas en efterfrågan på forskarutbildade som genomgått den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen.

När det slutligen gäller motionärernas önskemål om att se över hur pensionen för de forskare som antas till den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen kommer att påverkas anser utskottet att detta redan är gjort i propositionen. Som framgår av propositionen är utbildningsbidraget

en stimulans för vidareutbildning. Det är uppenbart fråga om just en utbildning där det lämnas ett bidrag under utbildningstiden. En grundläggande princip i pensionssystemet är den direkta kopplingen mellan förvärvsarbete och pension, dvs. att det är inkomster av förvärvsarbete som är pensionsgrundande. Eftersom bidraget inte är någon ersättning för förvärvsarbete bör det inte ge pensionsrätt. Utbildning förutsätts leda till en bättre inkomst och det är den som ska leda till högre pensionsrätt. Utskottet delar regeringens bedömning och slutsats i denna fråga.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 2015/16:3382 (L, M, C, KD) yrkandena 1–6.

Reservation

Villkoren för den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen, punkt 2 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Erik Bengtzboe (M), Maria Stockhaus (M), Fredrik Christensson (C) och Larry Söder (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:3382 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkandena 1–6.

Ställningstagande

Vi i Alliansen har tidigare lanserat ett liknande förslag om att genomföra en tidsbegränsad satsning på en ny särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer med examen på forskarnivå och står fortfarande bakom de detaljer i vårt förslag som skiljer sig från det förslag som regeringen nu lämnat.

För det första anser vi att studietiden, som enligt regeringens förslag är tolv månader, bör förkortas till sex månaders heltidsstudier. Personer med examen på forskarnivå är akademins högst skolade, och det finns goda skäl att anta att dessa kan genomföra sin kompletterande pedagogiska utbildning under en kortare tid. De flesta har även själva undervisat på högskolenivå och gått kurser i högskolepedagogik. Regeringen bör därför se över möjligheten att förkorta studietiden till sex månader.

Vidare är det ännu inte klart vilka lärosäten som kommer att erbjuda den nya utbildningen. Regeringen har skickat en inbjudan till statliga universitet och högskolor att anmäla intresse för att delta i satsningen, men med tanke på satsningens begränsade omfattning förutsätter vi att utbildningen endast kommer att ges vid några enstaka lärosäten. Vi anser att det är motiverat att utbildningen också får genomföras på distans för att hindren för forskare som vill gå utbildningen och bli lektorer ska vara så små som möjligt. Regeringen bör därför säkerställa att den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen också ska kunna läsas på distans.

Vi anser också att forskarna bör tillåtas kombinera en anställning på en skola med parallella studier inom den kompletterande pedagogiska utbildningen. Den blivande lektorn bör även kunna undantas från kravet på

lärarlegitimation för en kortare tid. På så sätt kan en blivande lektor både säkra sin inkomst och få möjlighet att börja undervisa snabbare.

Regeringen framhåller i sitt förslag att den aktuella utbildningen i första hand bör anordnas för personer med examen på forskarnivå med ämneskunskaper relevanta för ett undervisningsämne där det råder brist på sökande till ämneslärarutbildningen. Detta gäller i första hand matematik, biologi, kemi, fysik och teknik. Vi vill dock framhålla att det även råder en stor brist på ämneslärare i moderna språk, såsom tyska, franska och spanska. Vi anser därför att även personer med examen på forskarnivå med ämneskunskaper inom moderna språk bör prioriteras.

Alliansen anser att fler vägar in i läraryrket är viktigt och vill särskilt betona vikten av att huvudmännen också tar ansvar och aktivt arbetar för att anställa fler lektorer. Regeringens förslag ger ingen lösning på detta. Sedan tidigare får lektorer 10 000 kronor mer i månadslön som en del av den karriärtjänstreform som Alliansen initierat. Regeringen ger inga förslag på hur det kan säkerställas att huvudmän anställer de lektorer som kommer att utbildas, vilket vi anser bör utredas. Vi vill därför att det tillsätts en utredning om hur bättre lösningar kan skapas för att säkerställa att de nyligen utbildade lektorerna också kommer i anställning.

Slutligen vill vi framhålla att vanligt studiemedel till viss del är pensionsgrundande och att det därför kan anses vara inkonsekvent att det föreslagna utbildningsbidraget inte kommer att vara det. Vi vill därför betona vikten av att noggrant se över hur pensionen för de forskare som antas till den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen kommer att påverkas för att säkerställa att tiden i utbildning inte får påtagligt negativa konsekvenser för de antagnas pensionsutveckling.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:142 Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Följdmotionen

2015/16:3382 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förkortad studietid till sex månaders heltidsstudier och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda särskild kompletterande pedagogisk utbildning på distans och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kombinera en anställning på en skola med parallella studier inom den kompletterande pedagogiska utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera forskare med ämneskunskaper inom moderna språk i satsningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur bättre lösningar kan skapas för att säkerställa att de nyligen utbildade lektorerna kommer i anställning, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur pensionen kommer att påverkas för de forskare som antas till den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 50 kap. 6 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

50 kap.**6 §**

Vid tillämpning av 4 och 5 §§ ska med en person som förvärvsarbetar likställas en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd.

Vid tillämpning av 4 och 5 §§ ska med en person som förvärvsarbetar likställas

1. en studerande som får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller som endast på grund av bestämmelser om behovsprövning inte får studiestöd, och

2. en studerande som deltar i kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå och får utbildningsbidrag för den utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

34 §²

Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander, <i>och</i> 2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).	1. utbildningsbidrag för doktorander, 2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), <i>och</i> 3. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också

1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
  - kortare studier om funktionshinder,
  - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
  - studier inom särskild utbildning för vuxna,
2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller
3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2014:949.

3 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 25 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 25 §¹

Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap., 2. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program, 3. utbildningsbidrag för doktorander, 4. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken, 5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för – kortare studier om funktionshinder, – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och – studier inom särskild utbildning för vuxna, 6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, <i>eller</i> 7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.	6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, 7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, <i>eller</i>

8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläroexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand eller har eller har haft utbildningsbidrag för doktorander.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

¹ Senaste lydelse 2010:1280.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas en ny paragraf, 28 kap. 10 a §, och närmast före 28 kap. 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

Utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning

10 a §

Sekretess gäller i ärende om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

I andra ärenden än sådana om utbildningsbidrag under sjukdom gäller sekretessen inte beslut i ärendet.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Etableringsplanen upphör att gälla när

1. tiden för etableringsplanen har löpt ut, 2. den nyanlände har haft ett förvärvsarbete på heltid minst sex månader, 3. den nyanlände påbörjar en utbildning på högskolenivå för vilken studiemedel <i>kan lämnas</i> enligt studiestödslagen (1999:1395), eller	3. den nyanlände påbörjar en utbildning på högskolenivå för vilken <i>det kan lämnas</i> studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) <i>eller utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå,</i> eller
4. den nyanlände utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete om han eller hon har arbete eller arbetssökande som huvudsaklig aktivitet enligt sin etableringsplan.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2016.

¹ Senaste lydelse 2014:952.